

**ՊՐՈՖԵՍՈՐ Պ. ԲՈՆՆԵՒ ԴԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԿՐԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ**

Ֆրանսիացի անվանի երկրաբան, գիտնական-մանկավարժ պրոֆ. Պիեռ Բոննեն զգալի դեր է խաղացել հանրապետության երկրաբանական կառուցվածքի, երկրաբանական զարգացման պատմության հետազոտման և ազգային կադրերի պատրաստման գործում:

Զնայած դրան, մեծ երախտավորի մասին չկա ոչ մի աշխատություն: Ավելին, Հայաստանի երկրաբանության ուսումնասիրության պատմության հարցերին նվիրված մի շարք հոդվածներում կամ մոռացության է տրվել նրա անունը, կամ էլ պարզապես հիշատակվել է, առանց պատշաճ գնահատման:

Ներկա հոդվածը արխիվային նյութերի հիման վրա անվանի երկրաբան-հետազոտողի կյանքի ու գործունեության համառոտակի նկարագիրը տալու մի համեստ փորձ է:

Պ. Բոննեի արխիվի մի մասը մեր նախաձեռնությամբ և ֆրանսահայ մշակութային գործիչ դոկտոր Երվանդ Ալլըճյանի օգնությամբ վերջերս ստացվել է Փարիզից և ներկայումս պահվում է Հայկ. ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտի պրոֆ. Հովհ. Կարապետյանի անվան Թանգարանի գիտության պատմության ֆոնդերում:

Արխիվային նյութերի շարքում զգալի հետաքրքրություն են ներկայացնում նրա աշխատությունների առանձնատիպերը՝ Հարավային Անդրկովկասի երկրաբանական քարտեզը և երկրաբանական նկարագրությանը նվիրված մենագրությունը, բազմաթիվ գծագրական նյութեր և լուսանկարներ, ձեռագրեր և փաստաթղթեր, որոնք նորովի են լուսաբանում անվանի երկրաբանի կյանքի և ստեղծագործության անցած ուղին:

Պիեռ Բոննեն (Pierre Bonnet) ծնվել է 1879 թ. Փարիզում։ Տեղի համալսարանի բնական գիտությունների ֆակուլտետը ավարտելուց հետո երկար տարիներ աշխատել է Փարիզի համալսարանում՝ որպես պրոֆ. էմիլ Օգի (Emile Haug) ասիստենտ։

Նկ. 1. Պ. Բոննեն (1879—1965 թթ.)

Մանկավարժական աշխատանքին զուգընթաց նա իր հետագա գիտական հետազոտությունների համար ընտրում է երկրաբանական տեսակետից շատ քիչ ուսումնասիրված, բայց և չափազանց հետաքրքիր ու բարդ կառուցվածք ունեցող Անդրկովկասը և հատկապես Հայաստանը, որին և նա նվիրաբերում է իր ողջ կյանքն ու գործունեությունը։ Այդ գործում, անշուշտ, իր «մեղքն» է ունեցել Բոննենի կինը՝ Նադեժդա Թամամշևան (Թիֆլիսի դրամատան

տնօրեն Միքայիլ Թամամշեի դուստրը), որը եղել է ամուսնու ամենամտերիմ օգնականը և աշխատակիցը:

1909—1914 թթ. Պ. Բոննեն աշխատել է Հայաստանում և կից շրջաններում (ինչպես ինքն է անվանել՝ Հարավային Անդր-կովկասում), ուսումնասիրել Արարատյան հովտից (Արտաշատից-Ջուլֆա) մինչև Սևանի տարածքի երկրաբանական կառուցվածքը և նրա երկրաբանական զարգացման պատմությունը: Նա կատարել է մանրամասն երկրաբանական հանույթ, հավաքել է շատ հարուստ փաստացի նյութեր, որոնց հետագա մշակման հիման վրա հրապարակել է բազմաթիվ գիտական հոդվածներ: Դրանք տպագրվել են Ֆրանսիական երկրաբանական ընկերության պարբերականներում («Bulletin de la société géologique de France», «Compte rendu sommaire des séances de la société géologique de France»):

Հարավային Անդրկովկասում Բոննեն առաջին հետազոտական աշխատանքները սկսել է 1909 թ., այնուհետև շարունակել 1910, 11, 12, և 13 թվականներին: Այդ աշխատանքները, որ կրել են սեզոնային բնույթ, ընդհատվել են 1914-ին՝ առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ:

Բոննեն դաշտային աշխատանքները վարել է ըստ ծրագրված պլանի, կազմակերպված և բարձր մակարդակով: Իր հետազոտությունները նա կատարել է մի շարք բնորոշ հատվածների ուղղությամբ և ավելի և ավելի, համեմատաբար լրիվ կտրվածքների համադրումով, որոնց հիման վրա վերարտադրել է այդ շրջանների շատ մանրամասն շերտագրությունը, պարունակող բրածո մնացորդները, երկրաբանական զարգացման պատմությունը և տեկտոնիկան: Ինչպես դաշտային աշխատանքների, այնպես էլ կամերալ մշակման ընթացքում Բոննեն առաջնորդվել է փաստացի նյութերի բազմակողմանի ու մանրազնին ուսումնասիրությունների և երկրաբանական հանույթի դասական մեթոդներով:

Հարավային Անդրկովկասում Բոննեի կատարած հնգամյա գիտահետազոտական աշխատանքները հիմք հանդիսացան հետագա տարիներին (1910—1948) հրապարակելու շուրջ քառասուն աշխատություն և զեկուլյց (դրանցից մի քանիսը Ն. Բոննեի և Պ. Ղամբարյանի հեղինակակցությամբ), որոնք նվիրված են Հայաստանի և Ադրբեջանի (Նախիջևանի ԻՍՍՀ) մի քանի շրջանների երկրաբանության տարբեր հարցերին (շերտագրություն, տեկտոնիկա, հրաբխականություն և այլն):

Աշխատությունների շարքում տիրապետող են շերտագրությանը նվիրված հոդվածները, որ լուսարանվում են Դարալագյազի, Արաքսի հովտի, Նախիջևանի և Զուլֆայի շրջակայքի սիլուրի, դեոնի, կարբոնի, պերմի, տրիասի, յուրայի, կավճի, էոցենի և օլիգոցենի շերտախմբերի տարածման, սահմանների, պարունակող բրածո մնացորդների և սլախե-աշխարհագրական հարցերը:

Նրա մի շարք հոդվածներն ունեն նաև տեսական բնույթ: Դրանցում քննարկվում են տեկտոնական կառուցվածքի, հրաբխականության և նավթարերության հարցեր՝ Նվրասիայի (Հիմալայ) երկրաբանական կառուցվածքի և դարգացման պատմության գույադրությամբ:

Բոննեի կատարած ուսումնասիրությունների արդյունքներն ամփոփված են Հարավային Անդրկովկասի երկրաբանությանը նվիրված մենագրության մեջ և քարտեզում (Նադեժդա Բոննեի հեղինակակցությամբ), որոնք նրա աշխատությունների գլուխգործոցն են:

Հարավային Անդրկովկասի երկրաբանական քարտեզը («Carte géologique de la Transcaucasie meridionale») տպագրվել է Փարիզում 1933 թ. 1,105,000 մասշտաբով: Այս քարտեզը, որ 18 պլանշետների վրա կատարված երկրաբանական հանույթի մշակման արգասիք է, ընդգրկում է շուրջ 10,000 քառ. կմ տարածություն, հարավից՝ Արաքս գետի սահմանով (Արտաշատ-Զուլֆա) մինչև հյուսիս՝ Սևանա լճի ավազանը (Աղմաղանի հարավային լանջերը):

Քարտեզն ունի քառասուն պլանշետական նշան, որոնք ըստ հասակի և ծագման բաժանված են երկու խմբի.

1. Նստվածքային ապարներ—ընդգրկում են սիլուրից մինչև չորրորդականի շերտախմբերը, իրենց ավելի փոքր ստորաբաժանումներով: Ավելի լրիվ և ամբողջական են ներկայացված դեոնի, կարբոնի, պերմի, տրիասի, յուրայի (ալեն, բայոս, բաթ, կելովեյ հարկեր), կավճի (կոնյակ, սանտոն, կամպան, մասստրիխտ, դանիական հարկեր), պալեոգենի և նեոգենի շերտախմբերն իրենց բնորոշ դեկավարող բրածո մնացորդներով (կալցիոլաներ, ֆուզուլինաներ, սպիրիֆերներ, ամոնիտներ, ծովոզնիներ, նումուլիտներ և այլն):

2. Հրաբխածին ապարներ—ընդգրկում են յուրայի, կավճի, երրորդականի և չորրորդականի ապարները (տուֆեր, բազալտներ, անդեզիտներ, տրախիտներ, դացիտներ և այլն):

Նկ. 2. Պ. Բոննեի (աջից երրորդը) արշավախումբը, Դուզ-դաղ, 1910 թ.

«Հարավային Անդրկովկասի երկրաբանական նկարագրությունը» մենագրությունը («Description géologique de la Transcaucasie meridionale») լույս է տեսել Փարիզում 1947 թ., Ֆրանսիական երկրաբանական ընկերության մեմուարներում (Նոր շարք, հատոր XXV, մեմուար № 53, էջ 1—292, աղյուսակ I—XIV)։

Աշխատությունը կազմված է ներածությունից, երեք գլխից և հավելված-աղյուսակներից։

Ներածությունը բարկացած է մի շարք խիստ համառոտակի շարադրված ենթագլուխներից, ուր բերվում են հետազոտված տարածքի ֆիզիկա-աշխարհագրական և երկրաբանական ընդհանուր գծերը (օրոգրաֆիա, հիդրոգրաֆիա, ստրուկտուրա, օգտակար հանածոներ, ուսումնասիրության պատմություն և գրականություն)։

«Բիրլիոգրաֆիա» ենթագլխում բերված է կովկասի և Հայաստանի երկրաբանական գրականությունը (Արխի, Ֆրեխ, Արտհաբեր, Լիսիցին, Մարգոլիուս, Օսպալդ, Մուլուկիձե-Խալաթով-Արխիպով, Պաֆենհույց, Վարենցով և ուրիշներ), նաև Բոննեի 36 աշխատությունների ցանկը, որը լրիվ գաղափար է տալիս հեղինակի թողած գրական վաստակի մասին։

Գրքում մանրամասն նկարագրված են առանձին շերտախմբերի (սիլուր, դետր, կարբոն, պերմ, տիրաս, յուրա, կամբ, էոցեն, օլիգոցեն, նեոգեն և շորրորդական) տարածումը, պատմությունը, սահմանները, ֆաունան. մանրամասն բնություն են առնված բնորոշ կտրվածքները՝ ըստ առանձին շրջանների և լեռնային զանգվածների։ Հետաքրքրություն է ներկայացնում տեկտոնիկային նվիրված բաժինը. ըստ ենթագլուխների նկարագրված են սինկլինալ և անտիկլինալ կառուցվածքները, դրանց բնորոշ գծերը և փոխհարաբերությունները։ Գրքում շոշափվում են տեսական հարցեր՝ կապված հետազոտված տարածքի տեկտոնական կառուցվածքի, լեռնակազմական շարժումների, հրաբխականության և կովկասյան գեոսինկլինալի երկրաբանական զարգացման պատմության հետ։

Աշխատությանը կցված է հավելված, որը կազմված է 14 աղյուսակից։ I—XI աղյուսակները լուսանկարներ են (16 հատ), արված Դարալագյազի, Նախիջևանի և Զուլֆայի շրջաններում, դրանք ներկայացնում են տարբեր վայրերի բնորոշ կտրվածքները, մնացած աղյուսակները ներկայացնում են Հարավային Անդրկով-

կասի տեկտոնական քարտեզը (մասշտաբ 1: 105,000) և 15 երկրաբանական կտրվածքներ (SW—NE):

(Հարկ է նշել, որ լուսանկարչական և գծագրական աշխատանքները կատարված են Բոննեի ձեռքով, բարձր ճաշակով և մեծ ճշտությամբ):

Թեև Հարավային Անդրկովկասի երկրաբանական և տեկտոնական քարտեզները, ինչպես նաև երկրաբանական նկարագրությանը նվիրված մենագրությունը հրապարակվել են տարիներ առաջ, սակայն մինչև օրս չեն կորցրել իրենց գիտական արժեքը և բազմաթիվ հարցերում համապատասխանում են ժամանակակից պատկերացումներին:

Անդրկովկասում սովետական կարգեր հաստատվելուց հետո Բոննեն իր հետազոտությունները շարունակելու նպատակով որոշում է գալ Հայաստան: Այդ բանը նրան հաջողվում է միայն 1927 թվականին, երբ ակադ. Ֆ. Լեինսոն-Լեսսինգի միջնորդությամբ և կառավարության հրավերով նա ժամանում է Թիֆլիս՝ մասնակցելու Սևանի ավազանի կոմպլեքսային հետազոտման արշավախմբի աշխատանքներին: Սակայն, այստեղ կարճ ժամանակ մնալուց հետո նա մի շարք հանգամանքների պատճառով (պրոֆ. է. Օգի մահը, Ֆ. Լեինսոն-Լեսսինգի հիվանդությունը և այլն) վերադառնում է Փարիզ, ուր մանկավարժական գործունեությանը զուգընթաց շարունակում է իր գիտահետազոտական աշխատանքները Հարավային Անդրկովկասի երկրաբանական ու տեկտոնական քարտեզները ավարտելու և երկրաբանական նկարագրությանը նվիրված մենագրությունն տպագրության ներկայացնելու ուղղությամբ:

50-ական թվականների կեսերից սկսած Բոննեն հիվանդության պատճառով դադարում է ստեղծագործել:

Նա վախճանվել է Փարիզում 1965 թվականին:

* * *

Բոննեն երկար տարիներ եղել է Ֆրանսիական երկրաբանական ընկերության ակտիվ գործիչներից մեկը, նաև՝ լավագույն մանկավարժ-դասախոս: Նրա գիտա-մանկավարժական մեծ աշխատանքի երախտիքն է մեր ազգային անդրանիկ մասնագետ կադրերի պատրաստումը՝ հանձին անվանի երկրաբանների պրոֆ. Տիգրան Զրբաշյանի և դոցենտ Պետրոս Ղամբարյանի: Պ. Ղամբարյանը մի քանի տարի աշխատել է պրոֆ. Բոննեի հետ, համա-

MÉMOIRES DE LA SOCIÉTÉ GÉOLOGIQUE DE FRANCE

NOUVELLE SÉRIE — TOME XXV

MÉMOIRE N° 53, P. 1-292, PLANCHES I-XIV

DESCRIPTION GÉOLOGIQUE
DE LA
TRANSCAUCASIE MÉRIDIONALE
(CHAINES DE L'ARAXE MOYEN)

PAR

M. et † Mme PIERRE BONNET

PARIS
AU SIÈGE DE LA SOCIÉTÉ GÉOLOGIQUE DE FRANCE
28, RUE SERPENTE, VIe

1917

Նկ. 3. Բոննե ամուսինների «Հարավային Անդրկովկասի երկրաբանական նկարագրությունը» մենագրության շապիկը

տեղ հրապարակել «Նյութեր Ղարաբաղի քարագիտության մասին» աշխատությունը (1927):

Պ. Բոննեն այն բացառիկ մասնագետներից է, որոնք աչքի են ընկնում բազմակողմանի դարգացածությամբ և լայն ընդունակություններով: Նա գիտեր եվրոպական մի շարք լեզուներ, նաև՝ ռուսերեն, սովորում էր հայերեն: Լավատեղյակ էր համաշխարհային գրականությանը, երաժշտությանը և կերպարվեստին, վարպետորեն գծագրում էր և նկարում, նվագում մի քանի գործիք:

Անվանի երկրաբան-հետազոտողը սերտ կապ է պահպանել սովետական ականավոր գիտնականների հետ (Ա. Կարպինսկի, Վ. Վերնադսկի, Ն. Անդրուսով, Վ. Նեխորոշև, Պ. Լազարև, Ն. Լեբեդև, Ֆ. Լևինսոն-Լեսսինգ, Ա. Գերասիմով, Դ. Նալիվկին, Վ. Ռենգարտեն, Կ. Պաֆֆենհույց, Ա. Զանելիձե և ուրիշներ):

«Կովկասի երկրաբանության հոր»՝ ակադեմիկոս Հերման Աբրիխց հետո Բոննեն եվրոպական առաջին երկրաբան-գիտնականն էր, որ շուրջ քառասուն տարի նվիրաբերեց Անդրկովկասի և հատկապես Հայաստանի երկրաբանական կառուցվածքի ուսումնասիրության գործին:

ՊՐՈՖ. Պ. ԲՈՆՆԵՆԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԵԸ

1. Sur l'existence du Trias et du Mésojurassique aux environs de Djoulfa (Transcaucasie méridionale). *CR. Acad. Sc.*, t. 150, p. 746—748. 1910.
2. Sur la Transcaucasie centrale. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 12, p. 100—101, et *Bull. Soc. Géol. Fr.*, p. 524—525, 1910.
3. Sur l'existence du Trias et du Mésojurassique dans le massif de Kazan-Iaila (Transcaucasie méridionale). *CR. Acad. Sc.*, t. 152, p. 635—637. 1911.
4. Sur un gisement crétacé de la vallée du Nakhitchevantchaï (Charour-Daralagaz, Transcaucasie méridionale). *Ibid.*, t. 152, p. 1634—1636. 1911.
5. Sur une Mission en Transcaucasie, 1910. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 12—13. p. 134—136. 1911.
6. Le Mésozoïque de la gorgede de l'Araxe, près de Djoulfa. *Cr. Acad. Sc.*, t. 154, p. 1386—1388. 1912.
7. Note préliminaire sur la constitution géologique de la gorge de Djoulfa et de ses environs. *Bull. Soc. Géol. Fr.*, 4e série, t. XII, p. 312—330, 3 fig., 2 pl. 1912.
8. Sur le Permien et le Trias du Daralagaz. *CR. Acad. Sc.*, t. 154, p. 1741—1743. 1912.
9. Sur une Mission en Transcaucasie, 1911. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, p. 114—116. 1912.

10. Structure des chaînes entre le lac Gaekitchai et l'Araxe. *CR. Acad. Sc.*, t. 156, p. 1497—1499, 1 fig. 1913.
11. Sur une Mission en Transcaucasie, 1912—1913. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 18, p. 219—221. 1913.
12. Sur les relations entre les couches à *Otoceras* de l'Arménie (Transcaucasie méridionale) et celles de l'Himalaya. *Cr. Acad. Sc.*, t. 169, p. 288—291. 1919.
13. Sur la limite permo-triasique dans le géosynclinal arménien-himalayen. *Ibid.*, t. 170, p. 1272—1274. 1920.
14. Sur les mouvements des mers à la limite du Permien et du Trias dans les géosynclinaux de l'Eurasie. *Ibid.*, t. 170, p. 1588—1590. 1920.
15. Sur la structure de l'isthme Caucasilien et ses relations avec les gisements de pétrole. *Ibid.*, t. 171, p. 809—811, 1 fig. 1920.
16. Sur les éruptions volcaniques liasiennes et leurs rapports avec la distribution des faciès dans les géosynclinaux caucasiens. *Ibid.*, t. 172, p. 1114—1116. 1921.
17. Sur les éruptions volcaniques mésocrétacées et leurs rapports avec la distribution des faciès dans les géosynclinaux caucasiens. *Ibid.*, t. 172, p. 1589—1592. 1921.
18. Sur la situation tectonique des couches à faciès de Gosau de la Transcaucasie méridionale. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 17, p. 231—233. 1921.
19. Sur le Jurassique de la Transcaucasie méridionale. *Ibid.*, n° 17, p. 207—209. 1922.
20. Sur l'existence du Silurien supérieur et du Dévonien inférieur en Transcaucasie méridionale. *CR. Acad. Sc.*, t. 176, p. 319—320. 1923.
21. Sur la limite siluro-dévonienne en Transcaucasie méridionale. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 3, p. 26—27. 1923.
22. Sur l'existence de Calcaires à Fusulines ouraliens en Transcaucasie méridionale. *CR. Acad. Sc.*, t. 176, p. 456—457. 1923.
23. Sur les relations entre le Carbonifère et le Permien de la Transcaucasie méridionale. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 4, p. 40—41. 1923.
24. Sur l'existence du Coniacien dans le massif du Daralagaz (Transcaucasie méridionale). *CR. Acad. Sc.*, t. 176, p. 1339—1341. 1923.
25. Sur l'âge des couches à faciès de Gosau du Daralagaz (Transcaucasie méridionale). *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 9, p. 80—82. 1923.
26. Sur le Néocrétacé du Daralagaz (Transcaucasie méridionale). *CR. Acad. Sc.*, t. 176, p. 1633—1635. 1923.
27. Caractères des faunes néocrétacées de la Transcaucasie méridionale. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 13, p. 134—136. 1923.
28. Sur le caractère géosynclinal du Paléozoïque de la Transcaucasie méridionale. *CR. Acad. Sc.*, t. 178, p. 640—643. 1924.
29. Sur l'existence du Danien et de l'Eocène inférieur en Transcaucasie méridionale. *Ibid.*, t. 178, p. 1916—1919. 1924.
30. Notes pétrographiques sur le Karabagh (Transcaucasie orientale). *Bull. Soc. Géol. Fr.*, 4e série, t. 26, p. 247—262, 1 fig., 2 pl., année 1926. (En coll. avec P. Gambarian). 1927.

31. Sur l'Oligocène de la Transcaucasie méridionale. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 16, p. 205—206. 1927.
32. Sur les caractères du géosynclinal sud-transcaucasien. *CR. Acad. Sc.*, t. 185, p. 1494—1496. 1927.
33. Sur la structure tectonique de la Transcaucasie méridionale. *Ibid.*, t. 188, p. 559—561, 1 fig. 1929.
34. A propos du volume „The Structure of Asia“ de J. W. Gregory et collab. *Crs. Soc. Géol. Fr.*, n° 17, p. 249—250. 1929.
35. Sur le sens de la poussée dans le géosynclinal sud-transcaucasien et ses relations avec le rebroussement vulcanisé. *CR. Acad. Sc.*, t. 190, p. 1566—1569, 1 fig. 1930.
36. Atlas de Géologie transcaucasienne. Paris. 1933—1937.
37. Carte Géologique de la Transcaucasie méridionale. Échelle: 1:105.000. Paris, 1933.
38. Description Géologique de la Transcaucasie méridionale (Chaines de l'Araxe Noyen). *Mém. Soc. Géol. Fr.* № 53. Paris, 1947.

Л. А. АВАКЯН, Г. А. КАРАПЕТЯН

РОЛЬ ПРОФЕССОРА П. БОННЭ В ИЗУЧЕНИИ ГЕОЛОГИИ АРМЕНИИ

Резюме

Известный французский геолог, ученый и педагог профессор Пьер Боннэ (Pierre Bonnet)—один из крупнейших исследователей геологии Армении досоветского периода. Его плодотворная деятельность сыграла значительную роль в изучении геологического строения Армении и в подготовке национальных кадров-геологов.

П. Боннэ родился в 1879 г. в Париже. Окончив естественный факультет Парижского университета, он посвятил себя преподавательской и исследовательской деятельности.

В 1909—1914 гг. Боннэ работал в Армении и в прилегающих районах (как он называл, в Южном Закавказье), изучал геологическое строение и историю геологического развития территории от Араратской долины (Арташат—Джультфа) до озера Севан. Он произвел здесь деятельную геологическую съемку, собрал и обработал богатый фактический материал.

Боннэ является автором более 40 работ, посвященных геологии Южного Закавказья и, в частности, Армении; эти работы были изданы в 1910—1947 годах Французским геологическим обществом („Bulletin de la société géologique de France“; „Comptes rendus sommaires des séances de la société

géologique de France"). Работы эти посвящены различным аспектам геологии Армении и Азербайджана (Нахичеванская АССР)—стратиграфии, палеонтологии, тектонике, вулканизму и т. д. Преобладающими являются работы по стратиграфии, вскрывающие вопросы распространения границы, фауны и палеогеографии толщ силура, девона, карбона, перми, триаса, юры, мела, эоцена и олигоцена в районе Даралагяза, долины р. Аракс, Нахичевани и Джульфы.

П. Боннэ (в соавторстве с Н. Боннэ) опубликовал также геологическую карту Южного Закавказья (*"Carte géologique de la Transcaucasie meridionale, echelle", 1:105000, Paris, 1933*) и монографию (*"Description géologique de la Transcaucasie meridionale", Paris, 1947*), которые по сей день не потеряли своей ценности и по многим вопросам соответствуют современным представлениям.

Боннэ был одним из активных членов Французского геологического общества, блестящим педагогом. Его учениками были такие выдающиеся геологи, как профессор Тигран Джрбашян и доцент Петрос Гамбарян. П. Гамбарян несколько лет работал у Боннэ и совместно с ним опубликовал работу «Материалы о петрографии Карабаха» (1927).

С Боннэ поддерживали связь крупнейшие ученые-геологи Советского Союза: А. Карпинский, В. Вернадский, Н. Андрусов, В. Нехорошев, П. Лазарев, Н. Лебедев, Ф. Левинсон-Лессинг, А. Герасимов, Д. Наливкин, В. Ренгартен, К. Паффенгольд, А. Джанелидзе и другие.

Боннэ скончался в 1965 г. в Париже.

Сорок лет своей жизни П. Боннэ посвятил изучению геологического строения Закавказья и Армении.

Часть архива выдающегося ученого-педагога Пьера Боннэ недавно была получена из Парижа и в настоящее время хранится в фондах Геологического музея им. Ов. Каралетяна Института геологических наук АН Армянской ССР.